

Катерина Червоненко
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи
комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради,
м. Запоріжжя, Україна

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті актуалізована проблема професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до профілактичної діяльності в умовах закладу вищої освіти. Узагальнено наукові розвідки та конкретизовано поняття «професійна підготовка до профілактичної діяльності». Акцентовано увагу на готовності до досліджуваного феномену та визначено її компоненти. Розглянуто складові навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до реалізації профілактичного напрямку роботи.

Ключові слова: майбутні соціальні працівники, професійна підготовка, навчально-методичне забезпечення, профілактична діяльність.

Модернізація системи професійної освіти майбутніх соціальних працівників має бути націлена на її удосконалення з урахуванням сучасних викликів вітчизняного динамічного соціального простору й кращих міжнародних стандартів і практик щодо впровадження та реалізації інноваційних моделей, технологій, форм, методів, прийомів соціальної роботи у різних соціальних інституціях з різними категоріями клієнтів. Одним з важливих напрямів професійної підготовки майбутніх соціальних працівників виступає формування їх готовності до реалізації профілактичної діяльності, спрямованої на подолання, усунення та мінімізацію наслідків впливу негативних явищ у житті окремої людини та суспільстві в цілому.

Студіювання наукової літератури з досліджуваної проблеми дало змогу вивчити результати наукових пошуків Н. Алексєєвої, С. Архипової, Н. Кабусь, Р. Зозуляк-Случик, І. Козубовської, Р. Козубовського, О. Карпенко, В. Костіної, О. Клочко, М. Малькової, В. Поліщук, Т. Семігіної, Н. Синюк, С. Сургової, І. Соколової, О. Терновець, М. Тютюник та ін. й визначити, що професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до профілактичної діяльності являє собою цілісну систему формування готовності до її реалізації щодо попередження розповсюдження негативних явищ у соціальному середовищі, плекання ідей здорового способу життя, реалізацію творчого потенціалу кожної особистості, ліквідацію ризикованих вчинків та їх наслідків тощо.

Узагальнення попередніх наукових пошуків дозволило розглядати готовність до профілактичної діяльності як інтегративну особистісну здатність впроваджувати профілактичні заходи первинного, вторинного та третинного характеру на різних рівнях її реалізації, представлену сукупністю взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-особистісного, когнітивно-змістового та діяльнісного, детальна характеристика яких представлена у наших попередніх дослідженнях [1].

Системне бачення цілісного формування визначених компонентів готовності в умовах професійно спрямованого освітнього простору закладу вищої освіти дозволило визначити пріоритетні домінанти навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до реалізації профілактичного напрямку роботи, представлені чотирма складовими.

Перша складова передбачає впровадження в освітні програми підготовки фахівців спеціальності 231 Соціальна робота навчальних дисциплін, спрямованих на формування їх готовності до здійснення соціально-профілактичної діяльності, зокрема, «Соціальна профілактика», «Профілактика та корекція відхилень поведінки», «Соціально-педагогічна профілактика девіантної поведінки», «Профілактика булінгу та різних проявів насильства в роботі з молоддю» тощо. Визначені навчальні компоненти сприятимуть розширенню знань майбутніх фахівців щодо сутності, мети, завдань, принципів, видів, рівнів, форм, методів реалізації технології профілактичної діяльності, а також порядку планування та реалізації профілактичних інтервенцій з різними категоріями клієнтів у різних соціальних інститутах. Практичні заняття та завдання з самостійної роботи формуватимуть спеціальні вміння та компетентності щодо: виявлення негативних явищ, розробки й реалізації соціально-профілактичних заходів та профілактичних програм різного рівня; підготовки інформаційно-профілактичних матеріалів (брошур, пам'яток, бюлетенів, плакатів тощо).

Друга складова передбачає залучення студентів до науково-дослідної роботи з проблеми реалізації профілактичної діяльності з метою розширення, поглиблення та закріплення отриманих знань та вмінь в процесі організації та здійснення самостійних досліджень, спрямованих на попередження виникнення та розповсюдження ризикованої поведінки й негативних явищ у соціальному середовищі. Результати науково-пошукової діяльності студентів мають бути обов'язково апробовані та висвітлені на конференціях, наукових семінарах, конкурсах студентських наукових робіт, тематичних студентських олімпіадах, публічних захистах бакалаврських та магістерських робіт, засіданнях наукових гуртків тощо.

Третьою складовою виступає урізноманітнення програм навчальних практик завданнями, спрямованими на реалізацію різних видів та форм профілактичної діяльності:

– розробка спеціальних освітньо-профілактичних програм щодо підвищення якості життя; формування моральних цінностей та

нормативної поведінки молоді; профілактики конфліктів, гендерної нерівності, правової необізнаності, ризикованої поведінки, залежностей та соціально небезпечних захворювань (алкоголізму, наркоманії, токсикоманії, тютюнопаління, ВІЛ/СНІДу) тощо;

– розробка та впровадження заходів первинної, вторинної й третинної профілактики нейтралізуючого, компенсаторного, попереджувального, усуваючого та контролюючого характеру з різними категоріями клієнтів: профілактичних бесід; проєктів; акцій; дискусійних клубів; тренінгів; семінарів та лекторіїв; прес-конференцій; консультацій та зустрічей з вузькими спеціалістами в галузі медицини, психології, права тощо;

– розробка та розповсюдження різноманітних матеріалів просвітницько-попереджувального характеру: плакатів, буклетів, пам'яток, бюлетенів, соціальної реклами тощо.

Четвертою складовою визначаємо залучення студентів до активної соціально-значущої позанавчальної діяльності профілактичної спрямованості в рамках функціонування студентського самоврядування, а також партнерської мережі різних соціальних інституцій, що дозволить майбутнім фахівцям відпрацьовувати професійні вміння та набувати досвід у реалізації профілактичного напряму діяльності.

Отже, формування готовності до профілактичної діяльності виступає важливим напрямом професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, яка, в межах закладу вищої освіти, може бути підсилена спеціальним навчально-методичним забезпеченням, а саме: впровадженням в освітні програми підготовки фахівців спеціальності 231 Соціальна робота навчальних дисциплін соціально-профілактичної спрямованості; залучення студентів до науково-дослідної роботи з проблеми реалізації профілактичної діяльності; урізноманітнення програм навчальних практик майбутніх соціальних працівників завданнями соціально-профілактичної спрямованості; залучення студентів до активної соціально-значущої позанавчальної діяльності, спрямованої на реалізацію профілактичного напряму роботи.

Список використаних джерел

1. Chervonenko K. S. Components of future social workers' readiness for preventive activity among the youth. *Науковий журнал Хортицької національної академії. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота)* : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2023. Вип. 1(8). DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2023-8-1>